

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Смійся і тоді, коли є привід для сліз

Передплатний індекс 33545

У БАВНД-БРУК – ДО ГЕРОІВ МОЇХ КНИГ

Від цієї мрії я вже був відмовився – як від нереальної.

Але Максим Коляденко запросив мене до Чикаго – на презентацію англomовного видання “Самостійної України” Миколи Міхновського, яке ми з ним сотворили. Я йому відповів: “Не хочу їхати до США, але хочу побувати в Бавнд-Бруці”. І відмовився, бо ніяк не можу з Юрієм Юзичем закінчити книгу “Діти у Визвольній війні”. Тобто в мене горить-палає кузня, яка тут Америка?! За 10 днів Максим запросив удруге. І знову я відмовився. А потім подумав: так можна і товариша втратити. Який уже не один рік допомагає мені – і книги видає, і на вшанування Холодного Яру весь час офірує. І погруддя Миколі Міхновському для Києва, і пам’ятник полковникові Петрові Болбочану для Кам’янці-Подільського, і меморіальну дошку на пам’ять про славного Петра Болбочана для Харкова він оплатив (профінансував разом з товаришем Олексієм Мушаком). А ще більше він зробив для нашого війська.

Максим робить мені таку гарну пропозицію (пообіцяв оплатити квитки на літак, проживання в готелі тощо), а я, бачте, книгу пишу! І я сам зателефонував йому: “Ідемо!”

Як гарно, що я це зробив! Максим вклучив у наш маршрут і Бавнд-Брук, відтак має одшу презентацію у Нью-Йорку, бо це поруч.

Поїздка була незабутня. Сприймав її як нагороду за багаторічну працю.

Ще була причина, яка мене знеохочувала: не знаю англійської. І не хотів у США відчувати себе інвалідом. Але Максим і про це подбав: сказав, що нас супроводжуватиме Оля Сидій, яка перфектно знає англійську. Вона допоможе в усьому – і у стосунках з американським посольством, де треба оформлювати візу. Це мене заспокоїло.

Оля справді виявилася вправною, вмілою, кмітливою, комунікабельною. Я міг не турбуватися питаннями, до якого терміналу аеропорту їхати, до якого виходу прямувати, коли саме, як викликати таксі в Чикаго, як поселитися в

готелі в незнайомому місті, де найкраще здійснити екскурсію містом, як туди дістатися... Олю, щиро вдячний за створення комфортних умов під час проведення наших презентацій! А їх було чимало...

У Чикаго на конференції з нагоди 80-ліття Організації чотирьох свобод України ми представили англomовне видання “Самостійної України” Миколи Міхновського і феноменальну працю Благодійного фонду “Glorv.UA”, співзасновником якого є Максим Коляденко.

Презентації провели і в Українському національному музеї, якому подарували прапор 93-ї ОМБр “Холодний Яр” – з підписами вояків бригади та комбрига “Хантера” (Павла Паліси), який він мені колись презентував.

Дали і два інтерв’ю для Українського незалежного радіо і “Української хвилі Чикаго”, які взяли Оксана Чуйко і Марія Климчак. Ще в Чикаго ми взяли участь у відкритті пам’ятника Героєві України, громадянину США Михайлові Яворському. Під час виступу на його могилі я розповів про працю Історичного клубу “Холодний Яр” із вшанування героїв в Україні. А ще на презентації книги Володимира В’яровича “Генерал Кук” повідав про Василя Кука, якого знав з 1992 року.

В Українському культурному центрі у Бавнд-Бруці я представив книгу “Самостійна Україна” Миколи Міхновського та фільм “Краса правічна Михайла Горлового”, який створив разом з оператором Юрієм Дереневським. Оля Сидій у цей час узяла участь у важливій конференції у Вашингтоні з питань українсько-американської співпраці. А ще ми з Олею у Нью-Йорку (в “Самопоміч”) представили книгу Миколи Міхновського і Благодійний фонд “Glorv.UA”, який дуже допомагає українському війську.

17 червня 2026 р., перед презентаціями в Українському культурному центрі, цілий день з Юрієм Міщенко (активіст “Зеленого світу” на початку 1990-х) та архівістом музею Бавнд-Брука Михайлом Андреем ми мандрували Українським православним кладовищем ім. Андрія Первозваного.

Так я здійснив мрію – вклонитися могилам героїв моїх книг на кладовищі в Бавнд-Бруці. Ось лише деякі дорогі мені імена: командир кінного полку Чорних запорожців Петро Дяченко, отаман Холодного Яру Іван Лютий-Лютенко, чорні запорожці Валентин Сім’янець і Борис Шевченко, вільні козаки Фотій Мелешко та Данило Лимаренко, кубанець Василь Прохода, генерал Михайло Крат, скульптор Сергій Литвиненко (автор пам’ятника на могилі Івана Франка у Львові), історик Лев Шанковський, Володимир Дармохвал, який у 16 років повісив синьо-жовтий прапор над Стриєм 1 листопада 1918 р. (батько сл. п. Лариси Дармохвал, берегині Історичного клубу “Холодний Яр”), лікар 2-го Зимового походу Олександр Плітас (грецького походження!), волинський отаман Петро Филоненко, Кирило Дацько (друг Юрія Горліса-Горського), співтворець подебрадської академії Олексій Козловський, повстанець Василь Задоянний, юний дорошківець Микола Сокіл, сірожупаник Микола Бутович, бандурист Григорій Китастих, Роман Гальчевський, на очах якого (мав 5 років) поляки зарубали сокирою його батька – легендарного отамана Якова Орла-Гальчевського, що виступав за співпрацю з поляками проти червоної Москви...

А ще Дмитро Донцов, твори якого мене формували, беззаперечний авторитет Євген Маланюк (сотник Армії УНР, геніальний поет), курінний УПА Микола Савченко-“Миколенко”-“Байда” (великий земляк славного Петра Дяченка з Березової Луки на Полтавщині), мовознавець і борець Святослав Караванський та його вірна козачка Ніна Строката з Одеси, друзі і вчителі мого друга Олексі Різніківа, від якого я передав вітання...

На могилі Євгена Маланюка записав на відео вітання від його вірних послідовників – поетів Владлена Ковтуна, Артема Лоїка і Олексі Різніківа – і переслав ім в Україну.

Зустрів у Бавнд-Бруці й Макара Каплістого, сотника Армії УНР! “За весь час... визвольної боротьби нашого народу так багато було випадків самопожертви, відданості й любові до рідного краю, що годі й перелічити їх”, – писав він. З цих слів починається моя книга “Сто історій Визвольної війни”. У ній – лише сто історій української жертвності й любові до рідної землі. Відтворив я їх завдяки споминам учасників боротьби, багато з яких спочиває в Бавнд-Бруці.

Надвечір я нарешті обійнявся з Юрієм Дидинським, рідним братом по матері Романа Гальчевського, сином легендарного отамана Якова “Орла”-Гальчевського, який передав мені оригінал рукопису Якова Гальчевського, його фотографії, документи й образ Матері Божої, до якого він молився. І розповів про долю Романа Гальчевського...

Щира подяка Єгорові Назаренку і Благодійному фонду “Glorv.UA” (Максим Коляденко) за фінансування цієї незабутньої мандрівки, Організації оборони чотирьох свобод України за сприяння та запрошення (особисто Павло Бандрівському за опіку), Юрієві Міщенку і Наталці Павленко, завдяки яким здійснилася моя мрія побувати в Бавнд-Бруці й вклонитися могилам дорогих мені людей!

Спасибі і Леву Хмільковському, який упорядкував Ілюстрований довідник “Цвинтар Церкви-пам’ятника св. Андрія Первозваного у Савт-Бавнд-Бруку, Нью-Джерсі”, який допоміг мені знайти ці могили.

Слава борцям за волю України!

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр”

ПЕТРО БОЛБОЧАН У КАМ’ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ

28 червня, у 30-ліття Конституції України, у м. Кам’янці-Подільському Історичний клуб “Холодний Яр”, Благодійний фонд “Glorv.UA” (Максим Коляденко), родина Олексія Мушака та Кам’янець-Подільська міська рада (Михайло Посітко) урочисто відкрили пам’ятник полковнику Армії УНР Петрові Болбочану (скульптор Ігор Семак, архітектор Олександр Буцацький).

28 червня – день трагічної загибелі Петра Болбочана... “Болбочан був одним із найвидатніших представників українців, – писав В’ячеслав Липинський. – Він був одним із тих чесних, свого імені достойних офіцерів, котрі, вступивши до Української армії і прилучившись до свідомого українства, творили орунну міць і підставу нашої Держави”.

Ініціатор встановлення пам’ятника Роман Коваль сказав: “5 років тому в Києві, у сквері Петра Болбочана, на вул. Січових стрільців, урочисто відкрито пам’ятник полковникові Петру Болбочану, а 14 жовтня 2020 р. 3-тю бригаду оперативного призначення національної гвардії названо його славним іменем. Пам’ятник зробив козак Історичного клубу “Холодний Яр” – сл. п. Михайло Горловий. Під час відкриття пам’ятника в Києві директор Інституту національної пам’яті Антон Дробович зазначив, що в нього Петро Болбочан “асоціюється зі славою української зброї”. «Цей пам’ятник нагадуватиме про українські перемоги», – сказав він.

Перший вечір пам’яті Петра Болбочана Історичний клуб “Холодний Яр” провів 1998-го в Києві, до 115-ї річниці з дня народження полководця. З нашої ініціативи вулицю командарма Каменева в Києві (що йде до РНБО) перейменовано на вул. Петра Болбочана, а сквер Косіора – на сквер полковника Болбочана.

2014 року Історичний клуб “Холодний Яр” видав книгу спогадів Бориса Монкевича «Похід Болбочана на Крим». Петро Болбочан – визволитель Києва, Полтави, Харкова, Сімферополя, Бахчисарая, багатьох інших міст, станцій і сіл. У праці сотника Бориса Монкевича зафіксовано перемоги Петра Болбочана в боях також за Яготин, Ромодан, Лубни, Миргород, Лозову, Олександрівськ (тепер Запоріжжя), форсування Сиваша, визволення Криму, тріумфальну зустріч козацтва Болбочана в Сімферополі. Ці перемоги ставлять

його в один ряд з найславнішими українськими полководцями.

2020-го побачила світ книга Романа Ковалі і Юрія Юзича «Полковник Болбочан. спогади, свідчення документи». Її два видання вийшло в серії «Видатні українці».

Пам’ятник для Кам’янці-Подільського профінансували Максим Коляденко та родина Олексія Мушака. І подарували його місту. Максим Коляденко та Олексій Мушак профінансували також бронзове погруддя Миколи Міхновського роботи Ігоря Семака. Воно височіє на найвищій точці центральної алеї Байкового кладовища в Києві.

Максим Коляденко та Олексій Мушак профінансували й бронзову меморіальну дошку Петрові Болбочану, яку також створив Ігор Семак. На День Соборності, 22 січня 2026 р., її встановлено в Харкові”.

Безпосереднім організатором урочистої події в Кам’янці-Подільському став Дмитро Назаренко, заступник міського голови Кам’янці-Подільського. Щира подяка і депутатам районної ради Володимирів Барановському за участь в організації повернення полковника Болбочана до колишньої столиці УНР. Дякуємо ведучим Григорієві Дмитрієву та Ростиславові Ковалишену, військовому оркестру, бандуристці, пластунам, воякам і ветеранам ЗСУ, поліцейським, просвітянам, панотцю Мар’яну (ПЦУ) та голові духовної ради християнських церков міста

о. Едуардові Василенку (РКЦ), рідним Петра Болбочана, фотографу-ві Ростиславу Будзану. Вояцтво вірило Болбочану безмежно. “Болбочан був надзвичайно хоробрим, – писав про нього сотник Борис Монкевич. – у більшості керував боем особисто і завсігди був у найнебезпечніших місцях, чим викликав підйом духу у запорожців, котрі під його керівництвом завше були переможцями... Йому вірили всі надзвичайно, бо знали, що він є зразком чесності і порядку”.

Встановлення монумента – важливий крок у відновленні історичної справедливості. Боротьба за Україну триває, а полководець Петро Болбочан залишається символом мужності, військової честі та безкомпромісного служіння Україні. Вічна слава полковникові Болбочану та його запорожцям!

Роман КОВАЛЬ

“ТІЛЬКИ ВІЙСЬКО МОЖЕ ЗБУДУВАТИ ДЕРЖАВУ”

11 травня 2020 р. Марко Мельник записав у мене в квартирі нашу з Олегом Куцином розмову. Ось малий її фрагмент. Починаю розмову я...

– Це моя квартира на Курській вулиці, де побувало багато визначних людей. І серед них, звичайно, мій товариш Олег Куцин. Товаришуємо з 1991 року, у цій квартирі він бував десятки й сотні разів. Ми з ним члени Історичного клубу “Холодний Яр”. І, звісно, наша розмова про Холодний Яр, про вшанування героїв Холодного Яру, але не тільки Холодного Яру, а й “Карпатської Січі” та інших українських територій, козаки яких мали сміливість піднятися проти Російської імперії... Олеже, як ти згадуєш дні, місця і роки на фронті – як трагічну подію чи радісну?

– Я чекав цих подій десятки років, бо мав чітке розуміння: війни в Україні не буде лише доти, доки Росія зможе політично утримувати Україну у своїй орбіті. Як тільки ми реально зробимо кілька кроків до справжньої незалежності, війна буде розв’язана Росією однозначно. Здавалося неймовірним, що у XX ст. може бути війна на території України, але внутрішнє розуміння це підказувало. Читати про наших лицарів і Визвольні змагання – одне. Коли ж стаєш перед вибором: чи здатний покласти здоров’я чи й життя в боротьбі за Українську державу, за ідею – це зовсім інше. Можна було поїхати за кордон чи пересидіти вдома – нас ніхто не мобілізував, ми пішли добровольцями, не заради заробітку. Тоді нам ніхто зарплат і компенсацій не платив.

Йшли за покликом душі, кликали чини наших предків, про яких ти пишеш у своїх книжках і дослідженнях...

– Який найсвітліший спогад, що гріє серце?

– Я врятував життя одному бійцю з позивним “Хмара” (Василь Здирко зі Стрия. – Ред.). Це окрема історія. Під великим обстрілом, дуже складне й важке поранення. За словами лікаря лікарні ім. Мечникова у Дніпрі Івана Івановича Жердева (він згодом і мене оперував), у Хмари залишалося 20 – 30 хвилин життя: “Якби ви не спрацювали – його б уже не було”. Це була ціла епопея: як ми його dopravляли до Дніпра; як у Красноармійську (нинішньому Покровську) відмовлялися оперувати й лікувати; як деякі наші бійці відмовлялися вийти, щоби завантажити його в мій джип – через обстріли боялися вийти з підвалу; як хлопці з “Правового сектору” з Дніпра допомогли; як на наших очах загинув місцевий житель – пів черепа знесло... Жаклива обстановка. Але ми зуміли надати першу допомогу, винесли його, евакуювали. І встигли. У цьому разі я відчуваю, що врятував життя українцю, який тепер живе й творить далі.

Ширше читайте у нашій книзі про великого українця Олега Куцина.

Роман КОВАЛЬ

“НЕ ЗНИКНУТЬ У СТАТИСТИЦІ ВІЙНИ”

Розмовляючи з учасниками 32-х вшанувань героїв Холодного Яру, переконувалася, що такі заходи мають значення не лише для Черкащини, чи Кіровоградщини, чи для родин героїв – вони важливі для всієї України. Бо нація потребує не тільки політичних рішень і військової сили. Вона потребує місць, де може побачити себе в історичній тягlostі, вона потребує імен, які формують моральні орієнтири, вона потребує людей, які цю пам’ять бережуть і передають далі.

Але так було не завжди. Десятиліттями радянська влада намагалася витіснити пам’ять про Холодний Яр, про повстанський рух, про українську збройну боротьбу за державність. Імена героїв стирали з публічного простору, місця поховань занедбували, саму традицію спротиву намагалися подати як “бандитизм” чи “контрреволюцію”. Тому так потрібно було знову назвати героїв героями, повернути їхні імена на мапу України – не лише географічну, а й духовну.

Однією з ключових постатей цього великого повернення став Роман Коваль – громадський діяч, письменник, краєзнавець, учасник боротьби за незалежність, член Національної спілки письменників України, президент Історичного клубу “Холодний Яр”.

Народжений у Горлівці на Сході України, Роман Коваль присвятив життя тому, щоб відновити цілий материк героїчної історії Визвольної боротьби українського народу першої половини XX століття. Він став серцем холодноярських вшанувань, що проводяться від 1995 року. Разом із членами Історичного клубу “Холодний Яр”, родинами героїв, крає-

знавцями, меценатами й місцевими громадами йому вдалося створити цілісний простір пам’яті: мережу меморіальних місць, пам’ятників, горельєфів, імен, дат, маршрутів, символів і ритуалів.

Через видання книг, газети “Незборима нація”, публічні виступи та живу присутність родин і побратимів ця пам’ять перестала бути лише знанням про минуле – вона стала способом самоусвідомлення та формування сучасної української ідентичності. Коваль і його однодумці не просто згадують героїв, а вводять їх у сучасний український моральний канон. Тут родини полеглих бачать, що імена їхніх синів, чоловіків, братів, побратимів не зникають у статистиці війни. Тут кожен новий горельєф чи пам’ятний знак – це не тільки скорбота, а й утвердження, що ці люди залишаються з Україною назавжди.

Сьогодні, коли Україна знову веде війну проти російського імперіалізму, такі місця мають особливе значення. І поки ми приходимо до цих місць, поки звучать імена, поки пісня, молитва, книги і пам’ятники працюють разом – Холодний Яр залишається місцем, де Україна щоразу знову усвідомлює себе.

Пам’ятаємо і шануємо всіх захисників України – колишніх і сучасних.

Вічна слава героям.

Ярослава РІЗНИКОВА, учасниця 32-х вшанувань героїв Холодного Яру
Холодний Яр – Одеса

На світліні Григорія Юрика – мами і сини. Меморіал козакам-добровольцям. Холодний Яр, 23 травня 2026 р.

“НАЦІОНАЛІЗМУ” ДОНЦОВА 100 РОКІВ!

100 років тому в Жовкві вийшла книга, яка сформувала покоління націоналістів, надала мотивацію, вказала шлях і настигла волю. Як і “Самостійна Україна” Миколи Міхновського, праця Донцова справила формотворчий вплив і на мене.

“Націоналізм” писався для української еліти, яка виведе свій народ з манівців історії до гідного життя. Ця ірраціональна віра у майбутнє своєї нації стала впов-

ні реальною запорукою перемоги”, – наголошував Сергій Квіт у передмові до першого окремого видання праці Донцова, яке побачило світ у Києві у 2006 році. Пишаюся, що причетний до її перевидання в Україні (як і багатьох інших творів Донцова).

Друге видання “Націоналізму” побачило світ у Мюнхені в 1948-му, потім у Лондоні 1966 року.

У 1993 р. за сприяння Клубу прихильників Дмитра Донцова книга самвидавом (у трьох частинах) вийшла у Львові, а 2003-го стала частиною 1-го тому запланованого п’ятитомника праць.

Окреме видання в Києві вийшло у 2006-му – з нагоди 80-річчя появи праці, а далі неодноразово твір перевидавався.

“Те, що бракує українській ідеї, це «цілком новий дух». Наша мандрівка по пустелі ще не скінчилася тому, що були в нас тисячі воль замість однієї і сотки туманних замість однієї яскравої думки, що лучила б усіх в одну цілість. Бо що є нація, коли не скупчення мільйонів воль довкола образу спільного ідеалу? Ідеалу панування певної етнічної групи над територією, яку вона одержала в спадщині по бать-

ках і яку хоче залишити своїм дітям” (Д. Донцов, “Націоналізм”, 1926).

Книга складається з трьох частин: 1. “Українське провансальство” (в ній автор аналізує довоєнний – “яловий і літєплий”, “хуторянський” – стан українства і виводить причини поразки національно-визвольних змагань; 2. “Чинний націоналізм” (тут Донцов обґрунтовує вимоги нового, волевого, революційного націоналізму); 3. “Українська ідея” (в цій частині філософ окреслює зміст нової української ідеї: “яскравість, виключність, всеобіймаючість”).

Степан Ленкавський стверджував, що “Ідеологія націоналізму в праці Донцова як світогляд приймає чинник нематеріальний – волю – за основу буття, як етика вважає за добро те, що зміцнює силу нації, як історичний світогляд признає ідеям вплив на життя, а як наслідок впливу на психіку її визнає примусу здійснити візію вимірної майбутності” (“Філософічні підстави «Націоналізму» Донцова”).

На болючі і пекучі національні питання “чому, що, як і хто?” Донцов сторіччя тому дав відповіді.

На ці ж самі питання сьогодні відповіді маємо дати ми.

Віктор РОГ

“ПАМ’ЯТАЙМО СВОЇХ!”

Через прикрі обставини мені не вдалося цієї весни відвідати Холодний Яр та особисто взяти участь у 32-х ушануваннях героїв Холодного Яру. Проте разом з товаришами Романом Ковалем, Богданом Легоняком, Лесею Островською, Ігорем Гаврицишиним, Андрієм Купчином та іншими я все-таки взяв участь у підготовчому процесі цього вкрай важливого і конче потрібного Україні дійства. Адже вшановувати полеглих героїв – це, по-перше, віддати належну шану тим, хто віддав за наше майбутнє своє життя, а по-друге, не залишити на самоті зі своїм тяжким горем їхніх рідних і дати їм нагоду пересвідчитися, що Україна вдячна й Україні пам’ятає! Всіх, кого збрала більшовицько-кагебістська росія – як 100 років тому, так і тепер. Вклоняємось вам, герої!

І все ж таки я був у Холодному Яру – там декламували мої вірші Леся Козенко, Леся Островська, Андрій Купчин, за що щиро дякую. Згадували мене не раз і зі сцени – як відповідального за організацію літературно-музичної сцени. А ще мене нагородили особливою грамотою – “від товариства вільного лицарського холодноярського”. Про це оголосив Роман Коваль. Грамоту додаю до свого допису, щоб ви пересвідчилися, друзі, що вона таки особлива. На ній – дві печатки, одна – нашого клубу, а друга – це відновлена печатка отамана полку гайдамаків Холодного Яру Василя Чучупака (подяка Дмитрові Фурманчуку!). Прочитайте текст – якщо славною мовою та яким гарним шрифтом складені речення. Мило око і приємно душі! Щиро дякую поважному товариству за таку високу оцінку. Маю честь!

Оскільки я не був у Холодному Яру, то пан Роман надіслав мені грамоту “Новою поштою”. І ось, отримавши на одному з її відділень пакет, я, не відкривши його, попрямував до виходу. У самих дверях мене зупинила розмова працівників “Нової пошти” – я почув, як одна пані звертається до свого колеги: “Тут єсть посилка на вулицю Братів Чучупаків. Гм... Ти чув таку вулицю? Знаєш, где она?” І повторила. Мене мов ошпарило. Я навіть подумати не встиг, як уже стояв біля стола тієї панянки, звідки щойно відійшов. “А ви знаєте, хто такі брати Чучупаки?” – запитував працівницю “Нової пошти”. Звісно вона не знала. І не знали її

колеги. До честі працівниці – вона досить прийнятною українською мовою зізналася, що навчалася в Криму, де історію “подавали урізано”... Спілкувалися ми декілька хвилин. За ці хвилини мені вдалося дещо розповісти про ту війну, про Холодний Яр, про братів Чучупаків... Я навіть відкрив свій лист і показав грамоту. Часу було вкрай мало, працівникам треба було вантажити і пакувати посилки, але вони все ж слухали. І маю надію, що вони щось таки почули...

А я вийшов з відділення “Нової пошти” переповнений радістю уже не так від грамоти, як від того невидомого перегуку з Василем Чучупаком, на могилі якого я неодноразово читав свій вірш “Холодний Яр”. Ось така, друзі, історія. Це ж треба, щоб так зійшлися часи та обставини в один час і в одному місці!

Пам’ятаймо своїх! Вони десь тут, поруч. І все бачать...

Вічна пам’ять і вічна слава героям!

Василь КОВТУН

Від редактора. Василь Ковтун – людина щира, відповідальна і добросовісна. Знав, що не зможе бути на вшануваннях у Холодному Яру, але зони своєї відповідальності не покинув. Місяць дбайливо готував виступи на літературно-музичній сцені. І створив для ведучого Андрія Купчина “теплу ванну”. Та й про інші локації не забув, скрізь допомагав – і Богданові Легоняку, і мені. Як я кажу про друзів: мулюдець!

БЛЮЗНІРСТВО

27 вересня 2005 р. в дитячому садочку с. Вергуни, що під Черкасами, було створено кімнату-музей “Україна – Китай”. Відкрив її Надзвичайний і Повноважний Посол Китайської Народної Республіки в Україні товариш Яо Пейшень. У новинах Черкаського телебачення говорилося також про впорядкування могили “китайських добровольців інтернаціонального фронту” та встановлення у Вергунах пам’ятника китайцям, “які визволяли Україну”.

Від кого ж визволяли Україну китайці?

“Визволяли” від українців.

Роль китайців, за малими винятками, в українській історії 1918 – 1920-х років украї негативна. Це вони палили українські села, грабували, катували, вбивали хліборобів. Тож оборонці української землі китайців у полон не брали...

Так сталося і в селі с. Негоївка-1, що неподалік Вергунів. Свідок загибелі китайців розповідав таке. Було йому тоді 10 років. Того дня він із друзями випасав на вигоні худобу. Побачили китайців-червоноармійців, що рухалися в напрямку Вергунів – Черкаси. А їм назустріч, казав свідок, вискочили “наші”.

Вони й накиннулися на неспроханих гостей. Унаслідок атаки залишився живим лише один “китайоза”. Кинувши зброю, “косокий” почав проситися, лопотів, що більше не воюватиме, а піде додому.

– Я б тебе простив і відпустив, – сказав один із козаків, – якби ти не заробляв на нашій землі війною.

І шаблем відрубав найманцю голову.

Як кажуть, собаці – собача смерть...

І ось тепер “великий дипломат” – китайський посол – вирішив найняти козацьких нащадків наглядати за могилою тих, хто катував їхніх дідів, а дружина посла товаришка Хуа Лінлін передала велемудрому керівництву садочка 5 тисяч гривень на догляд за могилою та утримання кімнати-музею. Ще й іграшки передала вихованцям дитячого садка – щоб правнуки закатованих не нудьгували.

Чи дозволили б китайці встановити на своїй землі пам’ятник японським окупантам?

А що ж ми?

І далі терпітимемо наругу на своїй землі?

Володимир ДЯДИК, Роман КОВАЛЬ

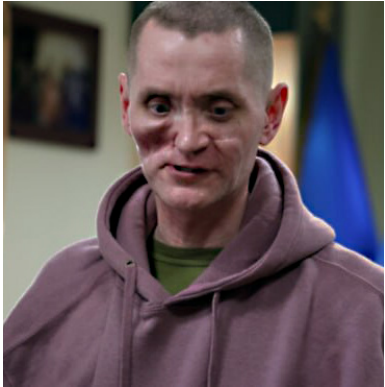
Черкаси – Київ

Дж.: Незборима нація. – 2006. – Січень. – Ч. 1 (239). – С. 4.

Від редакції. На якому році незалежності декомунізації прийде у Вергуни?

На світліні – китайці-червоноармійці. Україна, 1919 р.

ПОЛОН ПРОЙШОВ ІЗ ЧЕСТЮ ТА ГІДНІСТЮ

Ігор Павляк – командир взводу розвідки 65-ї Окремої механізованої бригади. Взавши в полон ворожого офіцера, його група рухалась до наших позицій, проте потрапила в оточення. У бою командир дістав три поранення.

“Мені роздробило праве плече і великий палець на лівій руці. Також відірвало половину верхньої правої щелепи. З цими пораненнями мене взяли в полон в напівпритомному стані.

Я хотів підірватися – це правда. Але на той момент через біль не розумів, що в мене вже травмована рука. Й через це я не зміг привести гранату в бойовий стан і свій шлях закінчити як справжній офіцер.

Я навіть не сподівався, що виживу. Вже подумки попрощався з рідними, з дітьми, з дружиною. Проте ворог мене врятував. Бо я офіцер, розвідник і був їм важливий як полонений.

“КУМ” МЕЧ ПОДАВ З НЕБЕС

Я бачився з командиром “Карпатської Січі” лише декілька разів. І кожен раз його очі горіли. “Кум” запалював сотні українців на війну проти москалів.

19 червня 2022 р. я змінився з чергування на СП “Спарта”, що між селами Вірнопіллям та Дмитрівкою. Поїхав на “Бандерштат”. Ця хата була бандерівським серцем “Карпатської Січі”. Тут, у напівпідвальному поверсі, “Кум” облаштував командний пункт. Раніше, у перервах між бойовими виходами, я розміщався тут із групою іноземців, іноді заїжджав забрати паливо чи провіант.

19 червня на “Бандерштаті” я довго не затримався – збиралась нарада штабу: Олег Куцин-“Кум”, Руслан Андрійко і мій командир Микола Присняк-“Британець” були вже на місці...

За 1,5 години по рації, що постійно працювала на точці сотні “Британця”, ми почувли, що “Бандерштат” накрило, “Кум” загинув. Біль і злість були в тому повідомленні! Мене накрило хвилювання – на нараді мали бути всі командири підрозділів “Карпатської Січі”.

Хвилювалися й побратими... Нарешті з’явився “Британець”. Цілий! Він прояснив ситуацію: москалі влучили по “Бандерштату” з “Ураганів” та мінометів, коли “Кум”

Після госпіталю мене утримували протягом року в м. Таганрозі. Наскільки знаю, це було СІЗО № 2. На початку вересня 2024-го нас усіх перевезли в Пермський край.

Ми сиділи в камерах від одного до 12 – 14 осіб. Нікуди не виходиш, тільки кожного ранку виводять на перевірку. Для кожного це найважча подія за день. Били в ноги, стегна, гомілки, по колінних суглобах, спині, в шию, потилицю, обличчя, руки.

Були в них такі, як ми називали, кувалди. Це дерев’яний довгий держак такої форми, як відбивають м’ясо. Цією штукою могли бити по спині, по ногах. Також були дерев’яні тонкі палиці, якими били по кінчиках пальців. Це дуже боляче. Скажемо так, вони знали, куди бити.

Харчуватись було, звичайно, важко, зважаючи на моє поранення щокі. Я вчився по-новому їсти. Це було вкрай складно. Харчували по-різному. Були каші, борщі – це зафарбована водичка. Могли дати три гнилих картоплини, чорні, з дуже неприємним запахом і смаком. У руках розлазилися.

Вибір був невеликий: або ти будеш це в себе запихати, або ти можеш просто померти з голоду. Я у полоні схуднув на 35 кілограмів. Щоб вижити, треба було їсти те, що дають. Або вмерти з голоду.

Одного дня апарат, що фіксував кістку на щоці, просто вирвали наживо без всяких знеболювальних. Я навіть запам’ятав

дату: 19 листопада 2024 року. Орієнтовно 25 хвилин вони мучилися, бо він уже вріс у кістку. Але свою справу вони зробили і були цим задоволені.

Під час цієї екзекуції я просто переключав свідомість – думав про рідний дім, про свою сім’ю. Мені це дуже допомогло.

Найстрашніше для мене чути крики хлопців, яких допитують. Ти перебуваєш у камері на першому поверсі, а на другому забрали нашого хлопця, і ти протягом близько двох годин чуєш, як він кричить від болю...

В останньому місці утримання від ранку й до ночі ми проводили на ногах, дивлячись у підлогу. Спілкуватися з іншими полоненими заборонялося.

Я знав на 100 %, що мене чекають удом. Але ніяких звісток не було. Ми були повністю ізольовані від зовнішнього світу. Жодної інформації ззовні до нас не надходило. Ми не знали, що відбувається в нашій країні, у світі взагалі. Навіть не знали, що відбувається надворі. Я просто вірив, що повернусь додому. Це обов’язково мало статися.

Я не шкодую ні про що. Ні про те, що був поранений, ні про те, що був на війні, ні про те, що був у полоні. Вважаю, що ці події тільки зміцнили мене й укріпили мій характер”.

Козацька стійкість – це Ігор Павляк.

Людмила ОНІЩЕНКО

книжці “Хоробре серце Олега Куцина” за загальною редакцією Романа Ковалю. Щира дяка Романові Ковалю за збережену пам’ять про провідника, ознайомився з книгою та раджу іншим. Честь Олегові Куцину, що досі надихає нас здобути перемогу!

Олексій ТКАЧЕНКО-“РОБОТ”, доброволець “Карпатської Січі”, військовослужбовець із 2022 р.

ТАРАС СИЛЕНКО. СОНЯЧНИЙ І ТЕПЛІЙ

22 червня виповнилося 5 років, як пішов у засвіти наш вірний товариш кобзар Тарас Силенко. У сонячний і теплий, як Тарасова усмішка, день на його могилі в Лютарях зібралися рідні та друзі.

Богуслав понад Россю
І Медвин в боях стугонять.
Біла Церква гримить –
Москалів блискавицями стріла, –

заспівав над могилою Сергій Василіук.

Наш отаман як грім –
У Черкасах сідлає коня,
Над Дніпром простелить,
У Тарачі розпростує крила... –

приєднався до співу Тарасів син Святослав.

І високо в українське небо полинула велична пісня про отамана Зеленого. Було до сліз щемко. Це Тарасова мелодія. Він її створив і часто виконував. Її звучання над могилою було і жестом шанси Тарасові, і виявом того, що його творчість живе!

Зворушливим було й виконання на честь Тараса його друзями пісні “Меч Арея” (слова і музика Василя Лютюго).

Поет Владлен Ковтун вклонився могилі і щиро мовив:

Край давав Тобі наснагу,
Ну а батьки дали Тобі талант,
І Ти з життя робив натхненну сагу,
В якій Ти був надійним, як атлант.
Свої пісні Ти заспівай на небі,
Нехай почують їх усі зірки!
Хай спробує зробити ще хто-небудь,
Те, що зробив у цьому світі Ти.
Рідний наш Друже, як очі примружу,
Завжди Тебе бачу і сонце Твоє.
Ні, це неправда, що був Ти у мене,
Живу й відчуваю, що Ти в мене є.

У присутніх текли сльози. Виступив і козак Микола Бердник-“Сотник”. Він поділився спогадами про своє знайомство з Тарасом у дитячому таборі “Козацька фортеця”,

Леся КОЗЕНКО
с. Лютарі – Київ

ЄВГЕН ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ-“ЧЕХ”

7 липня – день пам’яті козака-добровольця Євгена Войцехівського.

4 квітня 2014 р. я мала єдину (і короткочасну) зустріч із Євгеном Войцехівським-“Чехом” – у нашому одвічно героїчному легендарному Холодному Яру. Ця зустріч вмістила переплетіння миттєвостей героїзму, боротьби, глибокого осмислення місії українства у світі. Я зрозуміла: Євген – велична постать, світоч правди і добра. За одвічні цінності нашого народу Євген готовий був покласти “душу й тіло”. Він – активний учасник Революції гідності.

У квітневі дні 2014-го Євген улагоджував питання своєї участі в АТО. Саме звідси, з правічного легендарного Холодного Яру, ферментували волю захисники свободи. Євген “Чех”, вправний снайпер, боронив український Донбас. 7 липня 2014 р. він повернувся з нічного чергування до військової комендатури м. Щастя, окрилений виграним герцем з ворогом. А тим часом до комендатури під’їхав ворожий позашляховик, замаскований українськими прапорами. З автівки вигукнули, що привезли полонених сепарів. Євген першим вибіг з будівлі. Пролунали постріли... Євген встиг вигукнути: “Засада!” і, вже в агонії,

ще дужим кулаком завалив сепара... Побратими помстилися за друга.

Довго ходила легенда по Донбасу, що “Чех” живий! Адже патрони з викарбуваним псевдо “Чех” наздоганяли ворогів України уже після Євгенової фізичної смерті!

Поховали козака в Смілі. Дорогі українці і друзі України! Важливо, щоб смерті наших героїв були марними.

Слава Україні! Героям слава!

Анна КАПУСТЯН

“199 ДНІВ НЕ МИВ ГОЛОВУ”

І не мився. Лише протирав шкіру, але в якийсь момент бруд в’ївся в пори. Ще й дим від свічок. І пилюка. І ти треш серветкою, а воно вже не відтирається.

Провів 199 дів на передовій.

Вийшов.

Живий та цілий.

Дякую побратимам і командуванню за підтримку й досвід.

Україна стоїть, доки стоїть пихота.

Доповідь завершив.

Юрій БОТНАР, військовослужбовець, Історичний клуб “Холодний Яр”

СИЛА ДУХУ ЗАХАРА БІРЮКОВА

Ця історія – це не тільки про силу. Це про життя, яке перемогло смерть.

Захар Бірюков.

Боець 73-го морського центру ССО.

Наш “Сапсан”.

17 липня 2022 р. він дістав два рази поранення, які для більшості означали кінець.

Подвійна ампутація рук. Ампутація ноги. Множинні поранення тіла. Важке ураження обличчя та очей.

Тоді за його життя боролися лікарі, парамедики, військові – з усієї країни.

І він вистояв.

Попереду були операції, лікарні, біль, реабілітація, лікування за кордоном.

І шлях, який не вимірюється ні днями, ні місяцями – тільки силою духу.

Поруч була його дружина Юлія – його опора, його світло, його рідна людина.

Бо за кожним сильним воїном стоїть ще сильніша любов.

Сьогодні Захар не тільки відновився. Він працює! Працює в “Superhumans Center” – допомагає іншим пораненим повертатися до життя.

Він знає їхній біль.

І знає, як з ним жити далі.

Це вже не просто історія виживання.

Це історія про гідність. Про шлях. Про незламність.

Воїне “Сапсане”, ми пишаємося тобою! Безмежно.

Дякуємо за службу.

Дякуємо за силу.

Дякуємо за приклад, який даєш кожному з нас.

Нехай життя дарує тобі ще багато перемог – тихих, особистих, справжніх.

Ти – доказ того, що українців неможливо зламати.

“ПОЛЬСЬКЕ ОБУРЕННЯ ЯК СПЕКТАКЛЬ ЛИЦЕМІРСТВА”

Так польський журналіст Єжи Вуйчик прокоментував скандал через присвоєння підрозділу ССО України почесного найменування “імені Героїв УПА”.

Він зазначив: “Вимагати, щоб Україна посеред екзистенційного конфлікту ідеально підлаштувала свою політику пам’яті під чутливість Варшави, – це інфантильність”.

“ЄС ніколи не був і не є клубом історичної чистоти, де перед входом спеціальна верифікаційна

комісія перевіряє біографії історичних постатей на предмет їхнього гуманізму. Якби це було критерієм вступу, ЄС сьогодні склався б із порожніх стільців”.

Вуйчик наголосив, що такі ультиматуми в момент, коли Україна бореться за виживання, є неоколоніальною спробою диктувати суверенній державі, як вона має пам’ятати своє минуле.

Спасибі, польський друже!

“ЧЕРЕЗ ЦЕ ВСІ НЕНАВИДЯТЬ ІЗРАЇЛЬ”

Президент США Дональд Трамп вилаяв Нетаньягу через удари по Лівану: “Через це всі ненавидять Ізраїль”, – Axios.

Джерела кажуть, що Трамп під час телефонної розмови

назвав Нетаньягу “божевільним” і звинуватив його в невдячності. Лідер США відмовив Нетаньягу від планів завдати удару по ліванській столиці Бейруту.

“ДІТИ У ВИЗВОЛЬНІЙ ВІЙНІ”

На світліні – Юрій Юзич і Роман Коваль із книгою “Микола Міхновський. Спогади, свідчення, документи”. Сподіваюся, що восени цього року ми опублікуємо подібне фото з Юрієм Юзичем, а в руках вже триматимемо книгу “Діти у Визвольній війні. 1914 – 1920-ті рр. Історії, життєписи, спогади, документи”. У виданні буде близько 1000 сторінок.

Уже майже 6 років ми з Юрієм працюємо над цією унікальною книгою. Маємо надію, що цього літа нарешті почнемо макетувати. У ній буде не менше ніж 145 розділів – разом понад 1500 біографій неповнолітніх дітей, учасників Визвольної боротьби. І велика кількість унікальних світлині.

Починаємо зі спогаду Івана Дурбака “Іде наше військо”. Наприкінці вересня 1913 р. над р. Серетом, під час ватри, син великого Каменярка Петро Франко промовляв до Івана і його друзів-пластунів. І “взяв нас усіх за серце”. “Пласт – це Молода Січ! – сказав він. – Ви, пластуни, маєте підняти меч гетьмана Мазепи, вашого патрона, продовжувати бій під Полтавою – аж до повної нашої перемоги, до визволення України і створення Української держави!” Уже в листопаді 1918 р. 15-літній Іван Дурбак разом із друзями пішов до Галицької армії. Його спогади яскраві, “кінематографічні”. Читати без зворушення неможливо...

У 1-му розділі – 18 “кінематографічних” спогадів Василя Горбая, 16-літнього вояка УГА, про бої в листопаді 1918 р. за Львів. Читаєш – і бачиш, і чуєш, і переживаєш, і пишешся юним вояком. Живеш його переживаннями.

У 2-му розділі – 40 спогадів про дітей, учасників Визвольної боротьби. Ось назви деяких з них (у цій, газетній публікації подаємо без прізвищ авторів): “Стрілецька дитина. Пам’яті наймолодшого УСС бл. п. Романа Новаковського”, “Козачата 4-ї сотні”, “Маленький Гриць, герой України”, “Бой за Київ у січні 1918 р. очима 15-літнього вільного козака”, “Самокатна сотня Володимира Гемпеля”, “Пригоди неповнолітнього галичанина-добровольця у 2-му Запорозькому полку”, “Стрийські пластуни у Визвольних змаганнях”, “Наш прапор на Львівській ратуші”, “Як ми зайняли Галич”, “Осип Шкварко поліг загоді раніше”, “Малі лицарі”, “Стрілець Малий добуває ворожу позицію”, “На пандирному потягу “Отаман Мельник”, “Геройство сімнадцятилітнього Дмитра Хімяка”, “Галицькі студенти йдуть на Київ”, “14-літній Іван Павлюк переводить 127 полонених за Збруч”, “Знаємо, за що воюємо: за Україну!” (Дівоча чота

в Дієвій Армії УНР), “Хлопці, будьте козаками!”, “Таке мале й головусе...”, “Митя Лазаревич, малий козак Армії УНР”, “Пластунська Січ малолітніх козаків Армії УНР”, “Подвиг юнака Ригузенка з Чорноліски”, “Дія, варта, щоб її пригадати (в 44-ті роковини трагічної смерті сл. пам. Насті Гудимович і Марії Тарасенко)”, “15-літній Володимир Дармохвал вивисив український прапор на Стрийській ратуші” та інші.

У 3-му розділі – понад 50 нарисів Юрія Юзича і Романа Ковалю про дітей, учасників Визвольної війни. Ось назви деяких з них: “Пластова та стрілецька юність Івана Андруха”, “Його серце не знало страху”, “Благородне серце Романа Сивака”, “Відважний

11 дитячих спогадів і життєписів. Ось їхні анонси:

“Перші кадри”. Спогад Гриця Хоменка, 1905 р. н., козака 4-ї Київської дивізії Армії УНР (з 04.1920), розвідника ППШ Юрка Тютюнника (1921), козака групи генерала Василя Нельговського УПА Другого зимового походу, учасника Першої капели гімназійних бандуристів (Прага, 1925).

“Моє життя”. Життєпис Петра Кошука (молодшого брата поручника Михайла Кошука, командира 5-ї сотні полку Чорних запорозців Армії УНР), 1916 р. н., вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща). Прага, 1924 р.

“Кошук Євген”. Життєпис Євгена Кошука (молодшого брата поручника Михайла Кошука, командира 5-ї сотні полку Чорних запорозців Армії УНР), 1914 р. н., вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща). Прага, 1924 р.

“Автобіографія Степана Кошука”. Життєпис Степана Кошука (молодшого брата поручника Михайла Кошука, командира 5-ї сотні полку Чорних запорозців Армії УНР), 1905 р. н., повстанця, козака-розвідника 5-ї сотні полку Чорних запорозців Армії УНР (1920), вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща), учня Української реальної реформованої гімназії при Українському громадському комітеті ЧСР (із грудня 1923 р., Прага). Прага, 1924 р.

“Автобіографія”. Життєпис Костя Деркача, 12-літнього козака куреня польової варты штабу тилу Армії УНР (із 4.06.1920), вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща). Прага, 1924 р.

“Автобіографія М. Левицького”. Життєпис Миколи Левицького, 1905 р. н., козака Таращанського куреня (з 28.08.1919) та 5-го кінного полку Київської групи Армії УНР (із 04.1920), вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща), учня матуральних курсів при Українському громадському комітеті у Празі (ЧСР). Прага, 19 липня 1924 р.

“Автобіографія, ч. 2, «У військо»”. Друга частина життєпису Хведора Куліша “Грицька Коношевського”, 1906 р. н., повстанця отаманів Юліана Мордалевича (08.1919), Соколовських (з 09.1919), козака 1-ї технічної сотні Наливайківського куреня (з кін. 1919) та 2-ї Волинської дивізії Армії УНР (1920), пораненого в бою за волю України. Прага, 25 серпня 1924 р.

“Моє життя”. Життєпис Костя Стецюренка (сина сотника кінноти Армії УНР Павла Стецюренка), 1912 р. н., вихованця гімназії ім. Тараса Шевченка в Каліші.

“Автобіографія Шморгуна Володимира”. Життєпис Володимира Шморгуна, 1905 р. н., козака Глухівського окремого куреня Вільного козацтва (з 06.1917), телефонної команди 30-го Конотопського полку Армії Української Держави, 1-го Чорноморського полку Директорії, Харківського слобідського коша отамана Івана Кобзи, 24-го полку ім. гетьмана Петра Сагайдачного 8-ї Запорозької дивізії (літо 1919), 6-ї Січової дивізії Армії УНР, вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща), бандуриста. Прага, 1924 р.

“Микита Косаківський”. Життєпис Микити Косаківського (брата ямпільського отамана Івана Косаківського), 1905 р. н., козака

Марківської козацької (самооборонної) сотні (12.1918), 1-ї сотні Наддністрянського куреня “Ямпільської республіки” (літо 1919), Синього полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР (1919), Окремої кінної кривільської сотні 1-ї бригади 1-ї Запорозької дивізії (з весни 1920), вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (з 20.02.1922, Польща), учня Української реальної реформованої гімназії при Українському громадському комітеті ЧСР (із грудня 1923 р., Прага), члена ОУН (з 1933), вояка Карпатської Січі (1939), автора спогадів “Так творилося українське військо. 1917 – 1919” (Лондон, 1958; під псевдонімом “Д. Кетрос”). Прага, 1924 р.

“Автобіографія”. Життєпис Бориса Деркача (Галагана), 1910 р. н., прийомного сина начальника міліції м. Яруги доби УНР, вихованця Єдиної державної школи українських пластунів у таборі Щипйорно (Польща), учня Української реальної реформованої гімназії при Українському громадському комітеті ЧСР (із грудня 1923 р., Прага). Прага, 1924 р.

У 6-му розділі – “Неповні списки...”, у них близько півтори тисячі енциклопедичних біографій юних

борців за волю України. Ось їхні назви: “Список юнаків-добровольців УСС”, “Болочі втрати юнацтва в боях на горі Лисоні”, “Окрема стрийська пластунська сотня УГА”, “Діти та юнацтво УГА”, “Неповнолітні вільні козаки Черкаського повіту”, “Неповнолітні юнаки в бою під Крутами”, “Юнацтво Армії УНР”, “Малолітні діти вояків і старшин Армії УНР, які перебували при українських частинах, у таборах інтернованих, у тяжких умовах еміграційного життя”.

7-й розділ – “Учасники визвольної боротьби, які навчалися в Українській господарській академії в Подєбрадах”. Тут десятки енциклопедичних біографій юних борців. Ще є розділи “Документи” та “Фотододаток”.

Щира подяка за співпрацю Владиславу Карпенку, Володимиру Барцьосю та всім, хто нас підтримує. А хто допоможе профінансувати книгу, стане співтворцем цієї “дитячої енциклопедії” Визвольної боротьби.

Слава героїчним українським дітям, які виконали заповіт Петра Франка і “продовжили бій під Полтавою”!

Роман КОВАЛЬ

МИ СІЛЬ, НЕ ЦУКОР

1. Козака потилиця москалям не хилиться.
2. Хай на сонці багато плям, воно світить мені і вам.
3. Раціональне зерно, попавши в лайно, проросте швидше.
4. Не сила аргументів робить вчення всесильним, а сила його прихильників.
5. Іноді є сенс створювати проблему, якщо ти один здатен її вирішити.
6. Іноді я – всього лиш я. Іноді – більше, іноді – менше.
7. Опозиція прогресу – визначальний чинник прогресу.
8. Брехня – найпримітивніший спосіб приховувати правду.
9. Купують лише тих, хто готовий продатися.
10. Очевидці брешуть авторитетно.
11. Сміх над собою самоповаги не підриває.
12. Натовп переварює ідеї шлунком, а не головою.
13. Лише із жінкою, яку вигдав, можна бути абсолютно щасливим.
14. Коли тобі погано, спробуй щось зробити гарне або корисне.
15. Віра страх долає і журбу вбиває.
16. Мудрі поблажливі до людей і суворі до самих себе.
17. Пізнати – це відкрити, зрозуміти – це створити.
18. Не всі ті, що поруч, разом із тобою.

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ “ОТАМАНІЯ”

Книги Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через крамницю “Отаманія”. Ось тут: <http://otamania.in.ua>

ПІДТРИМУЙТЕ НАС

Патреон Романа Ковалю: <https://www.patreon.com/c/kovalroman>

Сердечно дякуємо за підтримку газети “Незборима нація”!

Інна ОСТАПЕНКО – 400 грн.

Іван КАЧУРИК (Хмельницький) – 500 грн

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (Калуш) – 500 грн

Олека РІЗНИКІВ (Одеса) – 1000 грн

Юрій БОТНАР (Черкаси) – 1000 грн

Тарас КОНЕЧНИЙ – 1000 грн

Л. СЛОБОДЯН – 2000 грн

Олександр РИЖЕНКО (Київ) – 3000 грн.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна на півроку – 132 грн.

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

Часопис ОУН.

Передплатний індекс 30504.

Ціна 744 грн.

19. Росія завжди молилась на “порядок” і ніколи – на “правопорядок”.

20. Воля до перемоги не робить переможним, але допомагає не опускати рук після поразок.

21. Щоб залишитись в історії, достатньо її змінити або написати.

22. Деякі сумнівні здобутки ведуть до великих втрат.

23. Щедрість – велика рідкість, але ще більша рідкість – безкорислива щедрість.

24. Тому, хто продав душу Дияволу, навіть Бог не допоможе.

25. Наша сміливість не має перевищувати наші сили.

Андрій КОВАЛЬ, історик (1956 – 2022)

АРХІВ ГАЗЕТИ

“НЕЗБОРИМА НАЦІЯ”

Тут можна переглянути архів НН:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Nezboryma_Natsia

Редактор

Роман Коваль

Верстка

Анна Воловник

Коректор

Надія Овчарук

Інформаційне забезпечення

Микола Владзімірський,

Владислав Карпенко,

Технічний директор

Максим Селюзкін

Адреса для листування
03049, Київ, вул. генерала
Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14.
Тел./факс: 242-47-38
kvalroman1@gmail.com
ФБ: Roman Koval

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти. Наклад 1000 примірників.

Видруковано 30.06.2026 р.
ТОВ “Прес Корпойшн Лімітед”
Номер замовлення 26 89 07

Ідентифікатор медіа:
R30-03637

Засновник
Роман Миколайович Коваль

[HTTP://NEZBORYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://nezboryma-natsiya.org.ua/)

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України